

Les més de set mil víctimes del feixisme a l'Alt Empordà

«M'interessa posar les coses al seu lloc perquè no ens podem permetre perdre la memòria d'un capítol tan important per aquest país, és un període fonamental i allò, avui, encara ho estem vivim», justifica Manel Alaió. Ha estat una tasca lenta prenent el treball de Solé i Vilarroya com a punt de partida. «La d'ells va ser una feina ingent i té un mèrit tremend perquè només podien consultar els registres dels cementiris o els civils de cada poble», diu Alaió. Ell, en canvi, ha pogut submergir-se en nombrosos arxius, dels que ha

exhumat les dades, i sobretot en els militars accedint al nombre d'encausats en la causa general, inculpats o sotmesos, a consells de guerra i als expedients de la llei de responsabilitats polítiques o a la depuració del cos de funcionaris. Els més de set mil noms que han aflorat, recollits en el llibre, tant homes com dones, són represaliats d'esquerres; soldats morts, tant franquistes com republicans; assassinats a la rereguarda; deportats als camps de la mort i els exiliats coneguts. «Tots, del primer a l'últim, són víctimes de la insurrecció militar feixista i la violència engendrada perquè sense aquesta no hagués mort ningú», assegura Alaió. Ho corrobora un informe de la comandància de la Guàrdia Civil de Girona del 1939 que assenyalava que del 16 de febrer del 1936, en guanyar el Front Català d'esquerres i el Front Popular a Espanya, el 19 de juliol d'aquell any, no va haver-hi cap mort ni violència. La de Figueres també ho ratifica. En aquest llibre, Manel Alaió defuig teories i conclusions, «només exposo fets». Així, a la primera part presenta totes les lleis del franquisme que van avalar la repressió. Destaca un capítol dedicat a la que es va infringir contra les dones, de les quals una cinquantena van passar per un consell de guerra. A la segona part, inclou el llarg llistat de víctimes a la comarca. En el cas dels consells de guerra: el nom complet, data de naixement, ofici, l'afiliació sindicat, si tenia càrrec a l'ajuntament, si va ser a la presó, on van ser afusellats, on es va exiliar, la causa, la sentència, data de mort o llibertat i la commutació, si es donava. Com a detall, dels 1.420 consells de guerra expedits, 115 van ser penes de mort, 26 de mort commutades per presó perpètua i 235 de presó perpètua (trenta anys). El gruix principal d'edats anaven dels 29 als 38 anys i li seguien de prop, les persones de 19 a 28 anys. En el cas de la llei de responsabilitats polítiques, aquesta «buscava la destrucció social i econòmica de l'individu i la família». Les penes podien ser la pèrdua dels béns, la inhabilitació de càrrec públic i, fins i tot, el desterrament, molt sovint de dos-cents quilòmetres. «Molts van anar al País Valencià, un lloc desconegut on tothom sabia que eren rojos desterrats, com es pot viure marcat», es pregunta Alaió. «Moltes persones desconeixen avui quin va ser el destí dels seus avis», diu l'autor qui afegeix que la majoria «no parlaven de la guerra perquè, com podien fer-ho amb les humiliacions tremendes que van patir». L'historiador confirma que «encara queden moltes llacunes», noms que desconeixen. Ho sap perquè han localitzat persones de la comarca en edat del servei militar afusellades al camp de concentració de Lleó, cosa que obre nous interrogants. També entre els exiliats: «En ser una comarca fronterera, mai ho arribarem a aclarir». Així, comparant els censos del desembre de 1936 i el juliol de 1940, Manel Alaió constata una variació dràstica de població en alguns pobles. A Portbou, per exemple, desapareixen nou-cents veïns: «On són», es pregunta. La resposta potser es troba a l'altre costat de la frontera. Resseguir-ne la petjada, però, és molt complex. Figueres, per contra, en guanya mil nou-cents. Aquest és un fil, diu, per seguir estirant tot i que és conscient que amb la frontera al costat «mai no sabrem quanta gent va marxar».